Carl Asschenfeldt-Hansen

Gullgruben: Titus' brev

En bibelforklaring (1903–05)

Oversatt til norsk
Gamle stier · gamlestier.no

Carl Asschenfeldt-Hansen: *Gullgruben: Titus' brev* (En bibelforklaring (1903–05)).
Tekstene er frie fordi forfatterne døde for mer enn 70 år siden. Oversettelsene er eget arbeid.
Bibelsitatene er fra Norsk Bibel 88/07.
Boka kan leses, skrives ut og deles fritt. Den nyeste utgaven finnes alltid på gamlestier.no.
Utgave 25. november 2026.

Innhold

Innledning til Titusbrevet 1
487. Overskrift og hilsen. Veiledning om valg av eldste. Formaning til å gå fram med fast tukt mot dem som førte falsk og utilbørlig lære og levde et tilsvarende urent liv (1,1–16) 3
488. Livet slik det sømmer seg for den sunne lære (2,1–10) 7
489. Guds frelsende nåde i Kristus som kraften til helliggjørelse av livet (2,11–15) 9
490. Titus skulle formane til lydighet mot øvrigheten og til mildhet mot alle mennesker. Apostelen begrunner det med at de troende en gang ikke hadde vært bedre enn de vantro var nå, og at de bare av ren barmhjertighet hadde fått del i Guds frelsende nåde i Kristus (3,1–8) 12
491. Forskrifter om hvordan Titus skal stille seg til vranglærerne. Avslutning med påminnelser om visse personlige oppdrag og med hilsener (3,9–15) 16
Om Carl Asschenfeldt-Hansen 19

Innledning til Titusbrevet

Om Titus, som Paulus i 2 Kor 8,23 kaller sin «medtjener og medarbeider», forteller Det nye testamente oss svært lite. I Apostlenes gjerninger nevnes han ikke, bare en gang iblant i Paulus' brev. Av Gal 2,3 ser vi at han var greker og uomskåret. Av dette brevet, 1,4, der Paulus kaller ham sin «ekte sønn», ser vi at han må ha blitt omvendt til troen på Kristus ved apostelens forkynnelse.

Første gang vi møter ham sammen med apostelen, var da Paulus, Barnabas og noen flere i år 51 drog opp til det store apostelmøtet i Jerusalem. Der skulle de forsvare hedningenes frihet fra omskjærelsen og fra Moseloven med dens mange ytre forskrifter. At Paulus ved den anledningen tok den uomskårne Titus med seg til Jerusalem, var på forhånd et tungtveiende innlegg i saken. Han ville vise dem en levende kristen av hedensk ætt som ikke var omskåret.

Neste gang vi møter Titus, er under Paulus' treårige opphold i Efesos i årene 55–57. Paulus hadde da sendt Titus til Korint for å se hvilket inntrykk hans første brev til menigheten der hadde gjort (se 2 Kor 2,12; 7,6). Av Andre Korinterbrev hører vi også at Titus enda en gang ble sendt til Korint, denne gangen fra Makedonia, der han og Paulus hadde møtt hverandre (2 Kor 7,6). Denne gangen ble han særlig sendt for å fremme innsamlingen til de fattige i Jerusalem, slik at den kunne være klar når apostelen selv kom til Korint.

Til sist ser vi av dette brevet til ham at Paulus på sin fjerde reise (etter det første fangenskapet i Rom) hadde hatt Titus med seg til Kreta. Der lot han ham bli igjen for at han skulle ordne og lede forholdene i menighetene på øya. Kreta er en øy i Middelhavet, noe større enn Sjælland. I oldtiden var den folkerik og fruktbar.

Når menigheten der ble grunnlagt, vet vi ikke. Kanskje Paulus selv forkynte evangeliet der da han var der på reisen til Rom (se Apg 27,7–9). Skipet Paulus var med, lå jo i havn der en tid. Trolig ble den kristne troen også plantet på Kreta fra andre steder. Vi ser jo av dette brevet at de jødisk-gnostiske vranglærerne allerede hadde gjort sin ødeleggende innflytelse gjeldende. Kristendommen hadde altså sikkert vært på Kreta i flere år da Paulus nå kom dit på sin fjerde reise.

Men det hadde ikke vært noen til å ordne forholdene i menighetene. Derfor hadde Paulus mens han var der, hatt travelt med å innsette «eldste» rundt om i menighetene. Men han hadde ikke hatt tid til å fullføre dette, for han måtte skynde seg videre østover til menighetene i Asia. Så hadde han latt Titus bli igjen der, og nå gir han ham veiledning for tilsynsgjerningen hans. Den var ikke

lett, for innbyggerne på Kreta hadde et dårlig ry, og det åndelige jordsmonnet var vanskelig.

Brevet til Titus ligner en god del på Første Timoteusbrev og ser ut til å være skrevet kanskje litt før det.

Etter overskrift og hilsen (1,1–4) innskjerper Paulus for Titus at han skal ordne de kirkelige embetene i menighetene på Kreta (1,5–9). Så følger brevets hoveddel. Den er en oppmuntring til alvorlig kamp mot vranglæren, og med den er det knyttet en veiledning i å forkynne den sunne lære for de ulike medlemmene i menigheten, med henvisning til den rike nåden de hadde fått del i (1,10–3,11). Brevet slutter med noen personlige hilsener (3,12–15).

487. Overskrift og hilsen. Veiledning om valg av eldste. Formaning til å gå fram med fast tukt mot dem som førte falsk og utilbørlig lære og levde et tilsvarende urent liv (1,1–16)

Dette første kapitlet faller i tre deler. Først kommer overskrift og hilsen (v. 1–4). Overskriften er særpreget ved tilføyelsene den har. Alle sikter de til den dype motsetningen mellom apostelens virke for sannheten og vranglærernes løgnaktige tale og ferd.

Som vanlig understreker Paulus at apostelgjerningen hans bygger på et bestemt kall fra Herren. Men han føyer også til målet for tjenesten: Han skal «føre Guds utvalgte» – det vil si de troende – «til tro» og grunnfeste dem i å «kjenne den sannhet som hører til gudsfrykt», altså den sannheten som fører et liv i gudsfrykt med seg. Her har vi straks motsetningen til vranglærernes hykleriske vesen. Under skinn av sannhet gikk de ut på å bryte ned troen hos Herrens utvalgte og føre dem inn i et vanhellig liv.

Paulus føyer til at apostelgjerningen hans hadde sin grunnvoll «i håp om evig liv». Det håpet var igjen grunnfestet på Guds løfte, som aldri svikter, gitt «fra evighet av» (v. 2). Det sikter til hvor gamle Guds løfter er. Allerede i paradiset lød jo løftet om at kvinnens ætt skulle knuse slangens hode (1 Mos 3,15). Dette løftet fra Gud hadde liksom vært gjemt i lange tider (se Ef 3,5; Rom 16,25).

Men nå var det åpenbart «i den forkynnelsen» som var betrodd Paulus (v. 3). Gjennom hans forkynnelse hadde særlig denne «hemmeligheten» lydt ut: at også hedningene var arvinger til det evige livet. Gjennom apostelens forkynnelse var Guds trofasthet blitt åpenbar. Han er visselig en Gud «som ikke kan lyve», men som holder det han lover, hvor lange tider som enn går.

Når Paulus (v. 4) kaller Titus sin «ekte sønn i vår felles tro», viser det oss at Titus var vunnet for Kristus ved apostelens personlige vitnesbyrd.

Den andre delen av kapitlet går fra v. 5 til 9. Her får Titus en forskrift om de «eldste» som Paulus hadde pålagt ham å innsette overalt på Kreta, der menighetsfellesskapet ennå ikke hadde fått sin rette ordning (v. 5). De skulle være menn som ikke ga noen grunn til berettiget klage verken for sitt liv eller for

forholdene i hjemmet (v. 6–8). Og de skulle være grunnfestet i den sunne lære, så de kunne ta opp kampen mot vranglærerne (v. 9).

Vi ser av denne delen hvilken betydning embetet har for at fellesskapet skal trives rett og være åndelig sunt. Likevel skal vi også legge merke til at vilkårene for å kunne bekle et slikt kirkelig embete her blir nøye fastslått. Bare om det fantes noen som oppfylte disse vilkårene, kunne det være tale om å bruke vedkommende i presteembetet. Når det gjelder kravene som skulle stilles, kan vi vise til 1 Tim 3.

En slik mann skulle være «ulastelig», altså ha levd et liv uten lyte. Det blir først utfoldet med tanke på forholdene i hjemmet. Han måtte leve i full ekteskapelig troskap («én kvinnes mann», se 1 Tim 3,2). Barna hans måtte ikke ha gitt grunn til klage, slik dommeren Elis sønner gjorde (se 1 Sam 2,12.17).

Når det her også står at han skal «ha troende barn», ligger det for det første i dette at også barna skulle være kristne (ikke hedninger), altså at hele hjemmet var kristnet. Men det ligger vel også i det at Titus skulle foretrekke menn med barn som virkelig ville følge Herren i levende tro. Her er det jo tale om stillingen når han overtar embetet.

Ingen prest har det i sin makt å stå ansvarlig for at alle barn som blir født og vokser opp i et prestehjem, skal være troende helt fra barndommen av. Bare Herrens Ånd kan virke denne troen. Men så mye ligger det i dette ordet at en rett tjener for Herren bør oppdra barna sine med Herrens tukt og formaning. Han må ikke se gjennom fingrene med «utskeielser» eller «oppsetsighet» hos barna, slik Eli gjorde.

I v. 7 begrunner apostelen at kravene i v. 6 burde stilles til en «tilsynsmann», som er det ordet biskop betyr på grunnspråket. Vi ser altså også her at det i den første tidens menighet ikke var den forskjellen på prest (eldste) og biskop som har kommet i senere tider, etter hvert som forholdene ble større. Men begrunnelsen for kravene ligger i dette, sier apostelen: En tilsynsmann og veileder i menigheten er «Guds husholder», så sant menigheten er Guds «hus» (1 Tim 3,15).

Som ytterligere krav blir det framhevet at en slik tilsynsmann ikke måtte være «selvgod».[1] Han skulle ikke være selvtilfreds, men eie den ydmykheten som viser seg i ivrig streben etter å bli mer og mer dyktig til gjerningen. Det henger sammen med at han ikke måtte være «bråsint», slik den innbilske og selvtilfredse så lett blir.

Heller ikke måtte han være trell av sanselig lyst: ikke «drikkfeldig», ikke «voldsom» i sin framferd og ikke «lysten etter ussel vinning», så han gjorde gjerningen for timelig vinnings skyld. Denne siste advarselen må ikke minst en prest legge merke til. Det finnes dessverre nok av «prestehistorier» om presters svakhet for penger, men slikt svekker tjenestens kraft umåtelig.

I v. 8 nevnes så forskjellige egenskaper som burde finnes hos en prest, i motsetning til det det ble advart mot i v. 7. At presten ikke søker sin egen vinning, skal vise seg i at han er «gjestfri». At sinnet hans er helliget av Guds Ånd, skal videre vise seg i at han er «glad i det gode». Videre skal han være «sindig», i

[1] NB: «egenrådig».

motsetning til et lidenskapelig vesen, og «rettferdig» og «hellig», så han lengter etter å vandre rett for Gud, slik det sømmer seg for de hellige. Dessuten nevnes at han skal være «avholdende». Denne avholdenheten må vise seg overfor alle slags nytelser.

Til sist blir det særlig framhevet i v. 9 at han måtte være sunn i læren, så han «holder fast ved det troverdige ord i samsvar med læren», det vil si den læren han hadde tatt imot i det apostoliske vitnesbyrdet. Dette er alltid viktig for en prest. Til alle tider vil det finnes nok av falske og usunne lærdommer, og det skal djevelen, den gamle løgneren, nok sørge for.

Men særlig viktig var det på Kreta, der så mye av villfarelsens vesen hadde sneket seg inn. Der trengtes menn som var «i stand til både å formane ut fra den sunne lære, og til å gjendrive dem som sier imot».

Dette begrunner Paulus nå i den tredje delen (v. 10–16). Han viser til de «mange», og det særlig av jødisk ætt («særlig blant dem av omskjærelsen»), som var «gjenstridige» mot sannheten. De «farer med tomt snakk» og fører slik sinnene vill (v. 10). Paulus legger Titus på hjertet at han skal gå skarpt og bestemt fram mot dem (v. 11–14).

Han måtte ikke regne dette for mindre farlig. For disse vranglærerne «fører ulykke over hele familier» (egentlig: «velter hele hus») med sin utilbørlige lære, som var båret fram av skitten havesyke (v. 11). Og videre måtte han huske at kreterne etter sin egenart som folk var særlig mottakelige for slik vranglære. Han trekker fram det ryet en av deres egne profeter (profet betyr egentlig «sannsiger») hadde gitt dem: De var alltid «løgnere, onde villdyr, dovne storetere».

Apostelen sikter til en kretisk filosof og dikter, Epimenides, som levde i det 6. århundre før Kristus. «Å snakke kretisk» betydde i oldtiden det samme som å lyve. «Onde villdyr» betegner deres ville, utemmede karakter, og «dovne storetere» deres late, vellystige vesen.

Apostelen stadfester dette vitnesbyrdet om kreterne. Derfor formaner han Titus til å «tale dem strengt til rette for at de kan bli sunne i troen», og ikke gi seg av med de forvendte vranglærernes «jødiske eventyr og bud av mennesker» (v. 14). Med dette sikter Paulus til de jødiske gnostikernes ville, tåpelige spekulasjoner og til forsøket deres på å gjøre kristendommen til ett med avhold fra visse ytre ting (se Kol 2,20–23). Dette søkte de å pynte på ved å vise til Moseloven. Det var særlig de jødiske matforskriftene, men også andre ting, de søkte å slå seg opp på (se 1 Tim 4,3–5).

Dette rent utvortes standpunktet dømmer Paulus (v. 15–16) ved å vise at det er sinnelaget det kommer an på. Det som kan smitte og gjøre uren når vi nyter jordens ting – de tingene som Gud har skapt for at de troende skal ta imot dem med hellig takk – kommer fra sinnet vi nyter dem med. Er sinnet «urent og vantro», da «er ingenting rent». Men er sinnet derimot «rent», da «er alt rent».

Med ordet «Alt er rent for de rene» menes dette: Det hjertet som ved troen er renset og helliget («de rene»), tar imot nytelsen av jordens ting av Guds hånd. Det ser disse tingene i hans hellige lys som gaver fra ham, og det kan nyte dem med takk. Men det skitne hjertet, som ikke er renset «ved troen» (Apg 15,9), kaster sitt urene preg over alle ting og samler urene inntrykk også fra det som

i seg selv er rent. Mat og drikke, ekteskap og lignende (se 1 Tim 4) er for et besmittet hjerte en stadig kilde til ny urenhet.

Så gjelder det å ha det rene hjertet med det rene, hellige blikket. Det finnes en plante, en slags mimose, som lukker bladene sine ved den minste uvennlige berøring. Slik skal hjertet til et Guds barn være overfor enhver uren tilnærmelse. Det er målet for helliggjørelsen vår.

Men dessverre må også Guds barn så ofte bekjenne med salmedikteren: «Jeg er dessverre langt borte ennå.» I vårt gamle menneske merker vi med sorg at det urene ennå har tilhold. Derfor gjelder det alltid å våke og be og ikke bruke dette ordet på en falsk måte: «Alt er rent for de rene.» Det må ikke brukes som en sovepute, men skal drive oss til å «rense oss fra all urenhet på kjød og ånd» (2 Kor 7,1).

Mange av de gamle gnostikerne viste hvordan dette ordet kan misbrukes. De veltet seg i alle slags synder med den frekke påstanden at de godt kunne gjøre det uten å bli besmittet av det. Men også våre dagers syndfrihetssvermere har gitt advarende eksempler på hvordan ordet kan forvrenges. De «går så fritt på himmelens sti og vil ikke våke», men som Brorson synger videre: «Det er bare hykleri, sikkerhetens tåke.»

Om vranglærerne på Kreta sier Paulus at deres iver for å holde seg borte fra slike helt utvortes ting nettopp kom av at «både deres sinn og deres samvittighet er urene» (v. 15). De var store hyklere (v. 16), som en ikke kunne vente noe som helst godt av. Guds sanne barn vil i ydmykhet be med den gamle sangeren:

«Lutre mitt hjerte fra synd og fra skam;
la meg ikke bli i bokstavens vesen,
som bare gjør utvortes ærbar og fin;
la Ånden skrive loven i hjertet inn,
så jeg i sannhet kan kalle meg din!»

488. Livet slik det sømmer seg for den sunne lære (2,1–10)

I det foregående hadde apostelen vist hvor ufruktbar vranglæren var for livet. Den bar bare giftige frukter. Nå viser han i denne delen hvordan fruktene av «den sunne lære» (v. 1) må komme til syne. Det er velkjent at det ikke finnes noe bedre vern mot villfarelsen når den trenger seg fram, enn et sunt og kraftig kristenliv. Derfor hører formaningene vi finner her (v. 2–10), helt med til kampen mot den falske læren.

Apostelen blir ikke stående ved alminnelige formaninger, men går som så ofte inn på de enkelte forholdene. Han viser hva Guds vilje er for mennesker av ulik alder og ulikt kjønn. I v. 2–3 har han de eldres ferd for øye, både menn og kvinner, i v. 4–5 de unge kvinnene, i v. 6–8 de unge mennene og i v. 9–10 tjenerne.

De eldre mennene (v. 2) skulle Titus minne om å være «edruelige» («årvåkne»), «verdige, sindige». Når eldre menn blir behersket av sanselig lyst, er det dobbelt til forargelse. På den ene siden burde den lange livsvandringen de alt har lagt bak seg, ha gitt dem erfaring om hva kjødelig lyst fører til. På den andre siden burde tanken på at livet snart skal ende, virke stillhet og alvor i sjelen.

Men den dype grunnen som et sømmelig liv alene kan vokse fram av, er hjertets liv med Gud. Derfor skulle Titus formane de eldre mennene til å være «sunne i troen, i kjærligheten, i tålmodigheten». Også i 1 Tess 1,3 er utholdenhet knyttet sammen med tro og kjærlighet som tre hovedpunkter i et kristenliv. De eldre trenger særlig å bli minnet om å vise stille tålmodighet i alderdommens mange slags besværligheter.

De eldre kvinnene skulle gi de unge et godt eksempel («være lærere i det gode»). De skulle vitne om at de hadde overvunnet de typiske kvinnelige skjøtesyndene: forfengelighet når det gjelder klesdrakt (også her gjelder det å ferdes «slik som det sømmer seg for hellige»), og lyst til sladder og baktalelse. Formaningen til de eldre kvinnene om ikke å være «henfalne til vin» var ikke overflødig i de vinlandene. Den er dessverre ikke overflødig noe sted. Sanselig lyst vanærer den eldre kvinnen enda mer enn den eldre mannen.

For de unge kvinnene skulle de være et eksempel i å elske mennene og barna sine. De skulle leve et stille, rent og huslig liv med et velvillig sinn og være underordnet mennene sine (v. 4–5), «for at Guds ord ikke skal bli spottet», nemlig av dem som står utenfor. Et dårlig liv i hjemmet fører skam over Kristi navn. Det

er verdt å legge merke til hva som her legges de unge hustruene og mødrene på hjertet: det stille, ydmyke og vennlige vesenet som de kan spre hellig solskinn i hjemmet med.

Det særegne for dette brevet er at de yngre kvinnene her skal få formaningen gjennom sine eldre søstre, altså ikke gjennom Titus selv. Det må komme av særlige forhold på Kreta, som krevde den største varsomhet. I 1 Tim 5,2 blir formaningen av de yngre kvinnene overlatt til Timoteus, men med påminnelse om å vise all hellig årvåkenhet.

«De unge mennene» skulle derimot Titus formane personlig, og særlig til å være «sindige», til hellig stillhet og alvor, slik det sømmer seg troende unge menn, i motsetning til den larmende, kåte ungdomsflokken i verden. Og han skulle ikke bare formane med ord. Først og fremst skulle Titus selv gi dem et godt eksempel, «i alle ting» være et «forbilde i gode gjerninger» (v. 7).

Også i sitt virke som lærer og predikant skulle Titus stå som et lys og vise en «uforfalsket lære». Det vil si et udelt sinn, et sinn som holdt Ordet høyt i ære, så det fikk komme fram med sitt sanne, rene innhold. «Verdighet» i læren peker på noe lignende, og likeså formaningen om å føre «sunn og ulastelig tale» (v. 8). Alt dette står åpenbart i motsetning til vranglærernes urene, uverdige og usunne tale.

Ved selv å være et slikt «forbilde» ville han på rett måte gjøre dem til skamme som stod på motsatt side (her tenkes det på hedningene). Til tross for all den speidingen etter de helliges liv som er typisk for uomvendte mennesker, skulle de likevel ikke ha «noe ondt å si» om dem, nemlig om Titus og menighetene på Kreta. (Noen håndskrifter leser «om oss», og da får ordet en mer allmenn karakter.)[1]

Hvor mange hellige vink gir ikke pastoralbrevene Ordets forkynnere, vink som det i sannhet gjelder å legge merke til! Herrens sanne tjenere vil alltid finne motstandere. De vil aldri bli «godt likt av alle». Men hvor godt når motstanderne på denne måten blir gjort til skamme, så det kan føre dem selv til omvendelse.

Formaningen til tjenerne (v. 9–10) har de vanlige punktene vi kjenner fra Efeserbrevet og Kolosserbrevet og fra 1 Tim 6. Likevel nevnes her to særlige ting som Paulus ikke har nevnt før i de andre brevene sine: Tjenerne må ikke «si imot» og ikke «stikke noe til seg», «men vise all god troskap». Å «si imot» ligger ofte nær som en fristelse, særlig når en blir irettesatt med en viss urett. Men det er bedre å være stille og tåle.

Og «all god troskap» viser de best når tjenestefolkene virkelig kjenner husets sak som sin egen sak. Da kan troende tjenere gjennom sin stille, trofaste tjeneste «være en pryd for Guds, vår frelsers lære» og bli til stor velsignelse. Det er et hellig mål for troende tjenestefolk å ha for øye «i alt». Til Guds ære – det oppmuntrer, og det gir kraft både til å bære, lide og tåle.

Om dagen ved min gjerning jeg tenke vil på deg,
som bar all dagens hete og dagens strid for meg,
som lydig inntil døden, ja, inntil korsets død,
har frelst mitt arme hjerte fra evig sorg og nød.

[1] NB: «om oss».

489. Guds frelsende nåde i Kristus som kraften til helliggjørelse av livet (2,11–15)

I det foregående hadde Paulus lagt Titus på hjertet hvordan han skulle formane de ulike medlemmene i menigheten til et hellig liv. Disse formaningene underbygger og begrunner han nå ved å vise til Guds frelsende nåde, som er kraften til å virke et slikt hellig liv.

«Guds nåde» er jo «åpenbart» (egentlig «har skint fram» – bildet er visst tatt fra solens lys) «til frelse for alle mennesker» (v. 11). Den bringer frelse til gamle og unge, kvinner og menn, ja, selv til de ringeste trellene, altså til alle dem apostelen hadde nevnt i det foregående (v. 2–10). Guds nåde er kilden til all frelse, og den har åpenbart seg i sin fylde i Kristus, «rettferdighetens sol» som går opp «med legedom under sine vinger» (Mal 4,2).

Det er dette apostelen vil understreke: at denne Guds nåde er for alle mennesker. Det er et punkt Paulus aldri blir trett av å peke på i brevene sine.

Ordet må ikke forstås som om apostelen ville si at Guds nåde allerede den gangen var åpenbart for alle mennesker. Riktignok var evangeliet nådd vidt omkring (se Rom 10,18). Men om meningen her var at alle mennesker allerede den gangen hadde hørt nådebudskapet, ville det likevel være for mye sagt.

Grunnteksten viser klart at det er ordene «til frelse» som må knyttes til «for alle mennesker». I grunnteksten er ordstillingen slik: «Skint fram har Guds nåde med frelse for alle mennesker.» Nåden har den frelsende hjelpen for alle. Der den stråler fram, der den blir hørt og tatt imot, der oppdrar den oss til å leve et hellig liv.

Det er denne kraften i nåden apostelen utfolder i det følgende (v. 12–14). Nåden «opptukter» oss, sier han. Dette uttrykket peker på vår vanskelige, fordervede natur, som trenger tukt.

Det første av de punktene i et hellig liv som apostelen her tar fram, er dette å «fornekte ugudelighet og de verdslige lystene». Det greske ordet for «fornekte» betyr egentlig «si nei til», og det rammer jo nettopp det som er kjernen i å forsake. Der Guds nåde kommer inn i hjertet som livskraft, virker den et «nei» til all ugudelighet.

«Ugudelighet» betegner et liv uten hensyn til Gud, et liv der «de verdslige lystene», verden og dens ting, er hovedsaken. Det er altså ikke bare et liv i grove laster, slik betydningen av ordet så ofte blir innsnevret til.

Men ved siden av dette «nei» til det gamle og kjødelige vesenet virker nåden også et «ja» til Guds hellige vilje. Dette «ja» blir her uttrykt slik: «leve sedelig og rettferdig og gudfryktig i den verden som nå er». Grunnspråkets ord for «sedelig» betyr egentlig «sindig», det vil si et liv i alvorlig selvbeherskelse. «Rettferdig» peker særlig på forholdet til vår neste, «gudfryktig» på at hjertet bøyer seg under Guds hellige vilje.

«I den verden som nå er» skal Herrens troende leve dette hellige livet og skinne som lys i mørket. Vi minnes Herrens ord i hans yppersteprestlige bønn (Joh 17,15–16): «Jeg ber ikke om at du skal ta dem ut av verden, men at du skal bevare dem fra det onde. De er ikke av verden, likesom jeg ikke er av verden.»

At vi ikke er av verden og ikke lever for den, selv om vi lever i den, utfolder apostelen nå videre (v. 13). Guds barn har den kommende verden (se Matt 12,32) å se fram til og «vente på». Og det hører med til et hellig liv å leve i stadig forventning om «det salige håp», nemlig «åpenbaringen av den store Guds og vår frelser Jesu Kristi herlighet».

«Den store Gud» kan knyttes til Kristus, slik de fleste eldre fortolkerne tar det. Det rimeligste er likevel at det her tenkes både på Faderen og Sønnen, slik som på så mange andre steder både i Paulus' brev og i de andre apostlenes brev. Guds og Kristi herlighet vitner visselig om seg selv allerede nå i nåden i Ordet og sakramentene, men den er likevel ennå mer skjult. Først når Kristus kommer igjen, vil herlighetens rike stråle fram i sin fulle glans.

Men la oss legge merke til at også dette hører med til det hellige livet for Guds folk: at vi lever i stadig forventning om dette håpet. På dette punktet er det en mangel å fylle i livet til mange av Guds barn. En levende forventning om den kommende verden tar trylleglansen fra den nåværende verden med dens lyster. Den oppmuntrer og bærer oss i trengslene i den nåværende verden og driver oss til å tjene Herren. Slik er den en virksom kraft til å frelse oss ut av det gamle livet og inn i et himmelvendt sinn.

Nettopp det var jo hensikten da vår Frelser ga seg selv for oss. Det skjedde jo for at han kunne «løse oss ut fra all lovløshet, og rense for seg selv et eiendomsfolk, som med iver gjør gode gjerninger». Forsoningen ved Kristi død har vår forløsning som mål. Han betalte løsepengene og vant oss fri fra «syndens, dødens og djevelens makt, for at vi skulle være hans egne og leve under ham i hans rike» (se Luthers forklaring til den andre trosartikkelen).

Synden (lovløsheten) er her tenkt som den makten som holder mennesket fanget. Men «syndens kraft er loven» med dens dom (1 Kor 15,56). Ved lovens forbannelse binder synden det naturlige mennesket i trelldom. Da Kristus med sitt blod betalte vår syndegjeld, «utslettet han» også «skyldbrevet mot oss» (Kol 2,14). Han tok bort lovens dom, og dermed har synden mistet sin makt over de troende. Kristi blod renser oss ikke bare fra syndens skyld, men også fra syndens vesen. Slik har Guds nåde strålt fram med frelse for alle mennesker, også med kraft til et hellig liv.

Og dette skulle Titus forkynne «med all myndighet». Med dette skulle han tukte syndens vesen der det viste seg blant de hellige. «La ingen forakte deg», føyer Paulus til. En Guds tjener skal opptre med hellig myndighet, ikke i egen kraft, men i kraft av det Ordet han forkynner.

Av nåde fikk jeg kraft og mot
å trosse fiendens verk,
å tråkke Satan under fot;
hvor nåden dog gjør sterk!

490. Titus skulle formane til lydighet mot øvrigheten og til mildhet mot alle mennesker. Apostelen begrunner det med at de troende en gang ikke hadde vært bedre enn de vantro var nå, og at de bare av ren barmhjertighet hadde fått del i Guds frelsende nåde i Kristus (3,1–8)

I det foregående hadde apostelen vist hvordan den frelsende nåden har kraft til å forplikte de troende til å leve et hellig liv. I denne delen begynner han med en særlig formaning til lydighet mot øvrigheten (v. 1) og til et rett forhold til alle mennesker (v. 2). Med det siste tenker han særlig på forholdet til dem som stod utenfor menigheten.

Skriften har mange formaninger om lydighet mot øvrigheten. Av det går det fram at dette er et alvorlig punkt for Guds barn å gi akt på. Det var det ikke minst i kirkens første tid, da de kristne stod overfor en helt hedensk øvrighet. Når det i denne sammenhengen står at de skal være «alltid ferdige til å gjøre godt», ligger det i ordet «godt» en grense for denne lydigheten. I det onde skal vi ikke adlyde noen, heller ikke øvrigheten.

Men apostelen utvider formaningen til å «vise all ydmykhet mot alle mennesker», til «ikke å spotte» og håne noen, ikke være «stridslystne», men «milde», rettsindige og vennlige i sin ferd mot andre. Det har vel også sin særlige grunn i at kreterne i oldtiden (ja, helt til våre dager) var kjent for en uvanlig stridslyst og hevngjerrighet. En ytre medvirkende årsak til det var de mange folkeslagene som fantes på øya.

Men også for denne formaningen legger apostelen en dyp grunnvoll. Han ber dem tenke på hva de selv hadde vært før Guds nåde ble åpenbart for dem (v. 3), og at det de nå var, var de bare av Guds ufortjente nåde i Kristus Jesus (v. 4–7). Nettopp derfor skulle de legge vinn på å gjøre gode gjerninger (v. 8).

Det apostelen vil fram til hos de troende, er på den ene siden ydmykhet og på den andre siden takknemlighet mot Gud. Slik skulle de ledes til ikke å stille seg overlegne mot hedningene, men møte dem med kjærlig medfølelse og overbærenhet. Det hedningene ennå var, hadde jo de kristne selv vært. Det gjaldt både jødekristne og hedningkristne, og det uttrykker apostelen ved å si «vi».

Og nå gir han et treffende bilde av det falne menneskets naturlige tilstand. Det viser seg å stå i strid mot Guds vilje på alle punkter. Det kjødelige mennesket er «uforstandig», formørket i forstanden, så det ikke fatter det som hører Guds rike til. Det er «ulydig» mot Guds vilje og «villfarende». Det er ufritt, «treller under mange slags lyster og begjær». Denne trelldommen åpenbarer seg særlig i den kjærløshetens synd som egenkjærligheten avler. Da lever en i «ondskap og misunnelse», hater hverandre og er «forhatt» av hverandre.

Ja, slik ser det ut i verden og i vårt naturlige menneske når en ser bak kulissene, når alle de lånte, prangende fjærene blir plukket av. Men ned i dette dype mørket av synd, og i motsetning til det, ble Guds, vår frelsers «godhet og kjærlighet til menneskene» åpenbart som solen fra livets land (v. 4), med frelse og fornyelse. Og dette helt ufortjent. «Ikke på grunn av rettferdige gjerninger som vi hadde gjort», sier apostelen (v. 5).

Meningen er ikke den som en kanskje kunne legge inn i disse ordene, at det kjødelige mennesket har gjort rettferdige gjerninger. Nei, sammenhengen viser at det må forstås slik: Det kjødelige mennesket har ingen rettferdige gjerninger å vise fram. Guds barmhjertighet alene er kilden til frelsen. Som middel til frelsen nevner apostelen «badet til gjenfødelse og fornyelse ved Den Hellige Ånd».

Med badet til gjenfødelse kan ikke forstås noe annet enn dåpen. Det går fram når vi ser på Ef 5,26, der dåpen kalles «vannbadet i Ordet», og videre på Apg 22,16: «La deg døpe og få dine synder vasket bort», og mange andre steder (Rom 6; Gal 3,27). Dåpen er frelsesmiddelet fra Guds side, og ved den skjer den personlige gjenfødelsen (se også 1 Pet 3,21: dåpen «frelser oss»).

Tilføyelsen «fornyelse ved Den Hellige Ånd» viser hva dåpens gjenfødelse består i, og også hvem den blir virket av. Slik synden har gjennomtrengt og besmittet mennesket i hele dets personlighet, slik blir menneskets vesen fornyet i dåpen ved Den Hellige Ånd. Vi får, som apostelen Peter skriver i sitt andre brev, «del i guddommelig natur» (2 Pet 1,4).

Et nytt liv med nye, hellige evner til å forsake og tro blir født i mennesket. Det er et liv som virker inn på både ånd, sjel og legeme og er i stand til å hellige oss helt og fullt – så sant det da ikke blir kvalt og tilintetgjort av vantro og gjenstridighet.

Om at troen selvsagt er nødvendig, taler ikke apostelen her. På dette stedet er det ham om å gjøre å vise at frelsen vår har Guds barmhjertighet alene som kilde.

Dette ordet i Titusbrevets tredje kapittel er et av de sterkeste beviser for at dåpen er det sakramentet der det skjer en virkelig gjenfødelse av mennesket. Vantro døpte har ofte tilsynelatende ikke det minste ut av dåpen sin. Likevel er det en uhyre forskjell på et udøpt og et døpt menneske. Det døpte mennesket

ligner en åker som er tilsådd, selv om kornet ennå ikke har kommet opp. Det udøpte mennesket ligner derimot den utilsådde åkeren, der det ikke kan vokse fram edelt korn.

Gud har etter den nye paktens husholdning knyttet gjenfødelsen av vår personlighet i dens dype grunn til dåpen. En annen sak er at han selv naturligvis ikke er bundet til bestemte midler. Røveren var ikke døpt, og likevel ble han frelst. Men da var heller ikke den nye paktens husholdning trådt i kraft, slik den ble innstiftet da Ånden ble utøst på pinsedagen. Nå går veien til å bli et nytt menneske gjennom dåpen, etter den orden og måte Herren har foreskrevet for oss. «Uten at en blir født av vann og Ånd, kan han ikke komme inn i Guds rike» (Joh 3,5).

Denne sin Hellige Ånd, sier apostelen (v. 6–7), har Gud «rikelig utøst over oss ved Jesus Kristus, vår frelser». Ordet «rikelig» betegner Åndens rike fylde. Gud har gitt oss alt vi trenger for å bli nye og frelste mennesker – så sant vi da vil la oss drive av Guds Ånd (Rom 8,14). Og han har gitt oss Åndens gave ved Jesus Kristus. Frelseren er alltid mellommannen for alle Guds gaver til oss.

Og målet for denne frelsen, som vi har av Guds barmhjertighet i Ånden ved Sønnen (her har vi den treenige Gud stilt fram for oss i frelsesverket), er dette: «for at vi, rettferdiggjort ved hans (nemlig Jesu Kristi) nåde, skulle bli arvinger til det evige liv, som vi håper på».

Vår rettferdiggjørelse skjer ved Herrens nåde. Den betyr her det samme som i Rom 3,24: at vi blir frikjent for skyld og straff og kommer inn under den syndenes forlatelse som Jesus har kjøpt oss med sitt blod, og som blir gitt oss i dåpen. Denne rettferdiggjørelsen forutsetter selvsagt at vi tilegner oss nåden i troen på hans blod (se Rom 3,25). Men den er grunnvollen for Åndens gjenfødende, fornyende verk i dåpens bad, og like ens for at dette nye livet blir ført fram til seier i troens strid livet igjennom.

Ved denne rettferdiggjørelsen og den gjenfødelsen som er knyttet til den, nås det store målet: Det døpte mennesket blir arving til det evige livet, som vi håper på.

«Men er vi barn, da er vi også arvinger», sier Paulus i Rom 8,17. Er vi i dåpen gjenfødt til Guds barn ved Kristus som vår rettferdighet (og tilegner oss denne nåden), da har vi nådd den høyeste lykke. Da er vi innsatt som arvinger til mer enn all jordens herlighet, arvinger til det evige livet. Allerede her nede får vi et så rikt forskudd på det, selv om det evige livets herlige fylde ennå bare er noe vi har «i håp». Men det håpet skal ikke gjøre Guds ærlige barn til skamme.

All denne Guds godhet, kjærlighet og barmhjertighet skulle Titus «innprente» de troende som et «troverdig ord» (v. 8). Slik skulle de, drevet av ydmyk takknemlighet, bli beveget til å «legge vinn på å gjøre gode gjerninger» og leve et hellig liv i samsvar med de formaningene apostelen hadde gitt menighetens medlemmer i det foregående. Grunntekstens ord for «legge vinn på» betyr egentlig å drive med noe, gi seg av med det hver dag som med et håndverk. Slik skal de troendes dagsverk bestå i «gode gjerninger» som kan vitne om troen, selv om de aldri kan frelse oss. Også våre aller beste gjerninger er jo merket av synd.

490. *Titus skulle formane til lydighet mot øvrigheten og til mildhet mot alle mennesker. Apostelen begrunner det med at de troende en gang ikke hadde vært bedre enn de vantro var nå, og at de bare av ren barmhjertighet hadde fått del i Guds frelsende nåde i Kristus* (3,1–8)

«Dette er godt og nyttig for menneskene», sier apostelen. Det kan sikte til dette å legge vinn på å gjøre gode gjerninger. Men det kan også forstås om det at Guds nådeverk blir stadfestet og innprentet, slik Paulus her i v. 8 pålegger Titus. For nettopp forkynnelsen av Guds nåde mot vår synd er det troende mennesker alltid trenger å høre om, for at de skal bli hjulpet videre i iver etter gode gjerninger. Fra nåden i dåpen vår springer den rette drivkraften til «gode gjerninger», til helliggjørelse av livet.

Tenk, jeg er døpt!
Jeg, som ble født som den fattigste synder,
er likevel rik, som Guds ord meg forkynner,
for jeg ble født til et levende håp,
alle de helliges arv i min dåp.

491. Forskrifter om hvordan Titus skal stille seg til vranglærerne. Avslutning med påminnelser om visse personlige oppdrag og med hilsener (3,9–15)

I v. 4–8 talte apostelen om nådebudskapet fra «Gud, vår Frelser», som har kraft til å fornye et menneskeliv. Nå ser Paulus (v. 9–11) på det motsatte: den falske læren, som ikke var nyttig til noe, og som ikke hadde noen kraft eller evne til å hjelpe mennesker ut av den naturlige syndetilstanden. «Vis det fra deg» – det er kort og godt den holdningen Paulus anviser Titus.

Vi ser av v. 9 at disse vranglærerne var av samme slag som dem som omtales i Timoteusbrevene, med sine tåpelige «ættetavler». Med det menes deres ville spekulasjoner om de såkalte æonrekkene, «utstrømninger fra guddommen», som gnostikerne kalte det. Apostelen nevner også «stridigheter om spørsmål i loven», og sikter da til de jødiske brokkene som var blandet inn i gnostisismen.

Datidens vranglærere søkte styrken sin i å trette og disputere, slik for øvrig nesten alle tiders vranglærere har gjort. Men på det skulle Titus slett ikke innlate seg. I v. 10–11 gir apostelen en veiledning som gjelder for alle tider, om sekteriske mennesker som bare er ute etter å volde splittelse. Det greske ordet som står her, «hairetikos», betyr «en som volder utskillelse». Med et slikt menneske skal en ikke disputere. En skal formane ham med sannheten, og det ikke bare én gang, men gang på gang, for å gjøre enda et forsøk på å hjelpe ham opp.

Men hjelper ikke dette, skal en sky et slikt menneske og vise det fra seg. For da synder et slikt menneske mot sin egen samvittighets bedre vitende og feller dermed dommen over seg selv som et «forvendt» menneske. Denne apostoliske anvisningen vil nok til alle tider vise seg å være den rette veien å gå.

Gjennom dette brevet hadde apostelen altså gitt Titus hellig veiledning for arbeidet i menigheten og kampen mot vranglærerne. Likevel ville han gjerne også tale med ham muntlig. Derfor ber han ham (v. 12) om å komme til Nikopolis, en by i Epirus ved Ambrakiabukta, der apostelen tenkte å tilbringe vinteren. Han ville sende en annen av sine medarbeidere, enten Artemas, som vi ellers

ikke kjenner, eller Tykikus, som vi oftere finner omtalt (se Ef 6,21; 2 Tim 4,12). Slik kunne Titus bli avløst mens han besøkte apostelen.

Deretter legger han Titus på hjertet (v. 13–14) å ta seg av to venner som han kunne vente besøk av når de reiste gjennom. Den ene var en mann vi ellers ikke kjenner, Zenas, en lovkyndig, antakelig en romersk jurist. Han har antakelig vært på misjonsreise sammen med Apollos (se Apg 18,24; 1 Kor 3; 16,12). Det er gledelig å se at Skriften også nevner troende jurister. Luther har en gang sagt: «En jurist er en dårlig kristen.» Det passer likevel ikke i alle tilfeller.

Disse vennene skulle Titus ta omhyggelig vare på og hjelpe videre. Og det skulle han ikke gjøre bare av egne midler. Paulus sier: «Også våre egne folk må lære å gjøre gode gjerninger, der det er behov for det, så de ikke skal være uten frukt» (v. 14). Her finner vi en anvisning om å fremme misjonskjærligheten og støtte misjonærene. Den skal Guds menighet ta til hjertet til alle tider.

For menighetens veiledere, prestene og andre som dem, ligger det også et godt vink her: Vi skal ikke gjøre alt selv. Det kan nok være ganske offervillig når for eksempel en prest selv betaler utgiftene til et eller annet tiltak i menighetsarbeidet og sparer menighetens øvrige medlemmer. Men dermed er det på ingen måte sagt at det er det rette. Han tar fra de troende en anledning til å øve seg i offervilje. Kjærligheten til saken blir langt mindre, og forbønnen også, enn når de troende selv er med og bærer utgiftene.

Kjent er beretningen om en misjonær i Afrika som bygde en liten kirke for de innfødte på egen bekostning (eller på misjonsselskapets). Da det kom et hull i murverket, fikk han ikke engang de innfødte til å tette det. Men en kirke i nabolaget, som de innfødte selv hadde reist, ble holdt nydelig i stand av dem.

Det er et gyllent ord: «Også våre egne folk må lære å gjøre gode gjerninger, der det er behov for det», det vil si for å hjelpe andre. Det en ikke ofrer noe for, blir en ikke varm for.

Det hører med til en prests visdom å kunne sette de troende i fellesskapet i arbeid, «å gjøre seg selv overflødig», som det er sagt med et kraftig ord, eller i det minste gi de andre plass ved siden av seg. Både i kirken her hjemme og ute på misjonsmarken er dette en svært viktig regel om Guds rike skal trives. Bare slik kommer Guds barn til å bære frukt for alvor (v. 14).

«Også våre egne folk» – dette ordet peker på at ikke-troende mennesker, de som ennå står utenfor Guds menighet, nok også kan sørge for å avhjelpe nød seg imellom. Verdens mennesker viser jo ofte ikke liten hjelpsomhet mot hverandre i timelige ting. Der må Guds barn på ingen måte stå tilbake. «Våre» betegner de troende sett fra brodersamfunnets side. De troende hører sammen som brødre og søstre. Vantro mennesker kaller ikke de hellige «våre». Kan du, kjære leser, finne din plass blant dem apostelen kaller «våre»?

Til slutt hilser han Titus fra dem som var hos Paulus (v. 15). Her må vi vel først og fremst tenke på apostelens reisefeller og medarbeidere. Og han sender hilsener til de troende hos Titus og gir dem det vakre navnet «dem som elsker oss i troen». Også med denne betegnelsen knytter apostelen, som så mange andre steder, troen på Herren Jesus sammen med kjærligheten til de hellige.

Velsignelsesønsket som apostelen slutter med, gjelder ikke bare Titus, men alle de troende hos ham, som var lagt i hans hånd for at han skulle ha omsorg for dem. Ved å komme Titus til gode skulle dette brevet jo også bli til velsignelse for de kristne på Kreta.

Om Carl Asschenfeldt-Hansen

1856–1934

Carl Asschenfeldt-Hansen (1856–1934) ble født 28. juni 1856 i Bov ved Flensborg i Sønderjylland. Han var sønn av en prest og vokste opp i Højslev ved Skive. Han tok teologisk embetseksamen i København i 1879. Som ung huslærer på Refsnæs fikk han et åndelig gjennombrudd gjennom vennene i Indre Mission.

Han var prest på Lolland og i Sæby, og fra 1892 til 1896 reiste han som predikant for Indre Mission i Danmark. Senere var han sogneprest i Slemminge-Fjelde, i Nørre Nissum, der han også ledet seminaret, og til slutt i Gjern-Skannerup. Han hørte til kretsen rundt Vilhelm Beck og var en utpreget vekkelsespredikant, luthersk og bibeltro. Han satt i styret for Det Danske Missionsselskab, ledet Sømandsmissionen og redigerte flere misjonsblader.

Hovedverket hans er «Fra Guldgruben. En Bibelforklaring», en gjennomgang av hele Bibelen for vanlige bibellesere, skrevet alene i årene 1894–1905. Han ville, som han sa, «veksle de større sedlene i mindre mynt», det vil si gi menigheten det beste av bibelforklaringen i en enkel og varm form. Hver betraktning har et lesestykke og en utlegning som ofte ender i et salmevers. Verket ble trykt i mange opplag og var mye brukt også i Norge. Han døde i Langå 27. mars 1934.